

TÜRKİYE'DEN ALMANYA İŞÇİ GÖÇÜNÜN 60.YILI

Kardelen ÇELEBİ*

Türk diasporasının genellikle Almanya, Avusturya, Hollanda, Belçika, Fransa gibi ülkelerde ikamet ettiği bilinmektedir. Bunun temelinde ekonomik sebeplerle göç etme durumu yani “işçi göçü” olayı yatmaktadır. Türklerin yoğun olarak göç ettikleri ülkelerin başında ise Almanya gelmektedir. Söz konusu gelişme geçmişten beri süregelen Türk-Alman ilişkilerini pekiştirici bir etki yaratmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Batılı ülkelerin kalkınma yarışına girmeleri beraberinde ucuz iş gücü arayışını getirmiştir. Bu sebeple Alman hükümeti tarafından İtalya, Yunanistan ve Portekiz'den işçi alımları başlatılmıştır. Ardından yönünü Türkiye'ye çeviren Alman hükümeti 30 Ekim 1961 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ile bir iş gücü anlaşması imzalamıştır. Böylece Türkiye'den Almanya'ya, -Sirkeci'den München Hauptbahnhof'a- uzanan bir göç hareketi başlamıştır.

Türk işçiler Almanya yolculuğu öncesi tepeden tırnağa sağlık kontrolüne tabi tutulmuşlardır. Kontroller tamamlandıktan sonra ise üç gün süren bir tren yolculuğun ardından Almanya'ya varmışlardır. 1960'lı yılların başında işçiler, aileleriyle birlikte göç etme hakkına sahip olmadıklarından gurbetçiliği ve sıla hasretini tam anlamıyla yaşamışlardır. Bir süre sonra bu kimselerin geri dönmeleri amacıyla ailelerini yanlarına almalarına izin verilmiştir. 1964 yılında iki hükümet arasında yapılan anlaşma güncellenmiş ve neticesinde işçiler aile birleşimi hakkına kavuşmuşlardır. Bununla birlikte nüfus artışı, göç ve göçmen sorunları ortaya çıkmış ve Alman Hükümeti duruma yönelik göç politikası izlemeye başlamıştır. Diğer yandan söz konusu yıllarda “gurbetçi Türklerin” bazı haklara erişim açısından diğer göçmenlere göre daha şanssız olduklarını belirtmekte yarar vardır. Her ne kadar kanun önünde eşit olsalar da özellikle eğitim alanında eksikliklerin yaşandığı bilinmektedir.

Almanlar ise ilk zamanlar işçi göçmenler için “gastarbeiter (misafir işçi)” kavramını kullanırken daha sonraları “Ausländer (yabancı)” ifadesini benimsemişlerdir. Uzun yıllar boyunca hayatlarını Almanya'da sürdüren Türk işçiler söz konusu ülkenin bir parçası hâline gelmişlerdir. Zaman içerisinde Türklerin bir kısmı Türkiye'ye dönerken bazıları Almanya'da kalmayı tercih etmiştir. İşte bu nedenle kendilerine “mitbürger (hemşehri)” denilmeye başlanmıştır.

Türkiye'den Almanya'ya çalışmak amacıyla giden kimselerin işlerindeki başarıları işçi göçünün olumlu sonuçlarından sadece biridir. Hatta bu konuda işçiler için “İşçi istenmişti, insanlar geldi! (Arbeiter gewünscht, Menschen gekommen!)” denilmiştir. Türkler zamanla kendi aralarında birlik olmuş ve Türk kültürünü tanıtmak üzere Köln'ün Weidengasse Caddesi, Berlin'in Kreuzberg Caddesi gibi Almanya'nın çeşitli semtlerinde Türk mahalleleri ve işletmeleri kurmuşlardır. Hatta buralar “Küçük İstanbul” olarak adlandırılmıştır. Frankfurt, Berlin, Köln, Hamburg, Düsseldorf ve Münih gibi semtlerde genellikle Türk azınlıklar yaşamaktadır. Bunların yanı sıra Türk işçiler ve Almanlar arasında karşılıklı kültürel etkileşim yaşanmıştır. Örneğin Almanya'nın siyasi dergilerinden biri olarak bilinen Der Spiegel'in kapaklarında Alman gettolarındaki Türkler, nefret kurbanı olan Türk-Alman aileler, Covid-19 aşılardaki başarılarından ötürü Özlem TÜreci ve Uğur Şahin yer almıştır. Bu göç hikayesi aynı zamanda iki toplumun film ve müzik sektörünü de etkisi altına almıştır. Burada yaşayan Türklere “Euro-Türkler” denilmiştir. İki toplum arasındaki etkileşim din alanına da yansımıştır. Örneğin Almanya'da çeşitli minareli/minaresiz camiler inşa edilmiş ve 1965 yılında Köln Katedrali'nde bayram namazı kılınmıştır. Fakat Türkler zamanla birçok yasal hakka erişim

---

*Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Üçüncü Sınıf Öğrencisi

kazanmış hatta Alman siyasetinde kendilerine yer edinmişlerdir. SPD Partisi ve Yeşiller Partisi'nde bulunan Türk kökenli vatandaşlar bunun bir örneğidir.